

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
Zie verzenddatum linksonder

Ons kenmerk
PZH-2018-660102345
DOS-2018-0005958

Bijlagen
1

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Behandelvorschstel motie 814 Doorontwikkeling
erfgoedlijnen

Geachte Statenleden,

Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2018 en Kadernota 2019-2022 heeft u de motie Doorontwikkeling erfgoedlijnen (motie nummer 814) aangenomen. Met deze brief informeren wij u op welke wijze wij navolging geven aan deze motie.

Met motie 814 Doorontwikkeling erfgoedlijnen verzoekt u ons om:

1. Een voorstel te doen voor de aanpak erfgoedlijnen voor de komende jaren;
2. Hierbij te stimuleren dat middels een erfgoedtafel en participatie-traject 'vanuit het veld' een voorstel voor een nieuwe erfgoedlijn wordt gedaan, bijvoorbeeld maritiem erfgoed. De 'witte vlekken', die er nog zijn in Zuid-Holland op het gebied van erfgoed te betrekken. In de erfgoedlijn de verbinding met cultureel erfgoed in aangrenzende provincies te zoeken;
3. Het advies kwaliteitsslag erfgoedlijnen van de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) mee te nemen (sept. 2017).

Ad 1 en 3 Aanpak erfgoedlijnen komende jaren incl. het advies kwaliteitsslag erfgoedlijnen

Sinds 2012 werkt de provincie samen met zo'n 300 externe partijen aan het ontwikkelen van zeven erfgoedlijnen; Atlantikwall, Goeree-Overflakkee, Landgoederenzone, Limes, Oude Hollandse Waterlinie, Trekvaarten en Waterdriehoek. Sinds die tijd zijn ruim 400 projecten gestart die bijdragen aan het behouden en beleefbaar maken van het erfgoed in deze lijnen. De netwerkaanpak van de erfgoedlijnen levert veel energie en uitvoeringskracht op en geeft de erfgoedtafels een belangrijke rol in het verdelen van de beschikbare provinciale middelen voor de erfgoedlijnen.

Het concept van de erfgoedlijnen is ontwikkeld en vormt een stevig fundament om op voort te bouwen. Door het verbinden van locaties rondom een gezamenlijk verhaal wordt de herkenbaarheid en aantrekkingskracht vergroot. Het collectief wordt daarmee meer dan de som

der delen. Het concept is zelfs gekopieerd door andere provincies, zoals de Drentse erfgoedlijnen. Ook de HollandCity verhaallijnen van het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen, bedoeld om toeristen door Nederland te spreiden, gaan uit van hetzelfde principe.

De eerste periode van de erfgoedlijnen (2012-2015) kenmerkte zich vooral door het opbouwen van de netwerken, waarbij geëxperimenteerd is met de netwerkende aanpak. Er zijn gezamenlijk stippen aan de horizon gezet. De afgelopen periode (2015-2019) stond in het teken van een kwaliteitsslag. Doel van deze kwaliteitsslag was om de ambities van de erfgoedlijnen scherper te formuleren en kritischer te zijn ten aanzien van de kwaliteit. De kwaliteitsslag heeft concreet geleid tot ambitiekaarten en een afwegingskader per erfgoedlijn. Op de ambitiekaarten wordt concreet aangegeven wat de erfgoedtafel wil bereiken. De afwegingskaders zorgen ervoor dat de focus wordt bestendig en doorwerkt in de uit te voeren projecten. Belangrijke winst van de kwaliteitsslag was tevens dat erfgoedtafels zich bewuster zijn geworden van het collectieve doel namelijk de ontwikkeling van de gehele erfgoedlijn.

Dat betekent niet dat de erfgoedlijnen klaar zijn. De ambities van de erfgoedlijnen, voortkomend uit de kwaliteitsslag, zijn nog niet allemaal behaald en zijn bovendien niet statisch. De erfgoedtafels willen zich de komende jaren dan ook blijven ontwikkelen.

De PARK geeft in zijn recente advies 'Erfgoedlijnen, stand van zaken kwaliteitsslag' een aantal zaken mee die in de kwaliteitsslag tot nog toe onderbelicht zijn. Het gaat daarbij om de context en borging. Bovendien vraagt de PARK aandacht voor het realiseren van boegbeelden. Tot slot benadrukt hij dat kwaliteit een werkwoord is en dus geactualiseerd moet worden en inzet vraagt. Na fases van opbouw en kwaliteitsverbetering is het nu tijd voor een fase van volwassen worden, waarbij ingezet wordt op deze aspecten uit het advies van de PARK.

Context: De sterke focus van de erfgoedlijnen die in het kader van de kwaliteitsslag is ontwikkeld is een belangrijke succesfactor. Deze willen we ook in de komende periode vasthouden. Van daaruit gaan we samen met onze partners in de gebieden verkennen waar wij verbindingen kunnen maken met bredere maatschappelijke opgaven, zoals verduurzaming van objecten en landschap, en andere ontwikkelingen in de gebieden. Daarbij is het van belang dat nog intensiever wordt samengewerkt met andere beleidssectoren binnen de provincie, zoals Economie, Slim Ruimtegebruik en Groen, en met de externe netwerken waarin de provincie participeert, zoals de landschapstafels. Een voorbeeld hiervan is het benutten van de Trekvaarten als drager van het Landschapspark Zuidvleugel. Hier komen meerdere opgaven, zoals verstedelijking, recreatie, cultuurhistorie en klimaatadaptatie bij elkaar.

Borging: De erfgoedlijnen hebben in het kader van de kwaliteitsslag hard gewerkt aan het opstellen van ambitiekaarten en een afwegingskader. Nu is het tijd om de kwaliteit in de planvoering en uitvoering te borgen. De PARK dringt er in zijn advies aan dan op aan om deze borging te regelen. Daarbij kan gedacht worden aan de inzet van professionele ondersteuning zoals een deskundig kwaliteitsteam.

Borging gaat ook over de continuïteit van de erfgoedlijnen. Met enorme inzet van vele externe partijen, waaronder vele vrijwilligers, zijn netwerken rondom de erfgoedlijnen opgebouwd die succesvol werken aan de herkenbaarheid en beleefbaarheid van het erfgoed in onze provincie. Wij willen zorgvuldig omgaan met deze netwerken. Hiervoor is het belangrijk dat de provincie zich

inzet voor het structureel maken van erfgoedlijnen, inclusief de bijbehorende middelen. Tegelijkertijd vragen wij aan deze netwerken om samen met ons de verantwoordelijkheid te nemen voor de continuïteit van erfgoedlijnen. Een structureel karakter van erfgoedlijnen zal de bereidheid om te investeren in erfgoedlijnen vergroten. Samen met onze partners gaan wij in de komende periode bepalen hoe we deze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor erfgoedlijnen kunnen borgen voor de toekomst.

Boegbeelden: De PARK daagt in zijn advies de erfgoedtafels uit om boegbeelden voor de erfgoedlijnen te ontwikkelen. Wij zien voldoende potentie binnen de erfgoedlijnen om boegbeelden te ontwikkelen die een positieve uitstraling hebben op de gehele erfgoedlijnen en de omgeving. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het nieuwe bezoekerscentrum Hof van Duivenvoorde op Landgoed Duivenvoorde te Voorschoten. Ook Fort Wierickerschans te Bodegraven en Archeon te Alphen aan den Rijn hebben de potentie om uit te groeien tot boegbeelden van resp. de Oude Hollandse Waterlinie en de Limes.

Kwaliteit als werkwoord: Tot slot benadrukt de PARK in zijn advies dat kwaliteit een continu proces is. Ambities moeten regelmatig geactualiseerd worden. Ons landschap is immers ook continu in verandering. Door de ambities regelmatig te actualiseren kan worden ingespeeld op nieuwe kansen en beter aangesloten worden bij bredere maatschappelijke opgaven.

Bovengenoemde aspecten vragen extra inzet van de erfgoedtafels, maar zeker ook van de provincie als schakel tussen de ambities van de erfgoedtafels en de beleidsopgaven van de provincie. Wij gaan daar graag mee aan de slag in een nieuwe periode voor de erfgoedlijnen. Wij zullen de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit hierbij blijven betrekken.

Ad 2 Ontwikkeling nieuwe erfgoedlijn

Met uw motie vraagt u tevens om een voorstel voor een nieuwe erfgoedlijn, de 'witte vlekken', die er op het gebied van erfgoed zijn daarbij te betrekken en de verbinding te zoeken met cultureel erfgoed in aangrenzende provincies. Wij gaan de komende maanden verkennen hoe we dit concreet kunnen uitwerken, maar willen u alvast enkele gedachten hierbij meegeven.

Allereerst vinden wij het van belang om de succesformule van erfgoedlijnen te blijven hanteren. Dit betekent dat een nieuwe erfgoedlijn moet zijn opgebouwd uit de twee elementen die kenmerkend zijn voor een erfgoedlijn en die helpen bij de afbakening van een erfgoedlijn:

1. Een geografische structuur, zoals een rivier, de strandwallen of de kust;
2. Een gezamenlijk verhaal die de monumentale objecten aan bovengenoemde geografische structuur met elkaar verbindt.

Wij zien kansen in het ontwikkelen van een nieuwe erfgoedlijn rondom het maritiem industrieel erfgoed van Hoek van Holland tot Gorinchem langs de Nieuwe Waterweg en –Maas, Noord en Merwede. Deze lijn voldoet aan de twee bovengenoemde elementen die kenmerkend zijn voor een erfgoedlijn.

Op 23 mei 2018 hebben wij met betrokken partners uit het veld al gesproken over dit onderwerp tijdens de netwerkbijeenkomst 'Ruimte voor industrieel erfgoed'. Het enthousiasme voor dit

onderwerp is groot. Bovendien zijn er kansen voor de restauratie en herbestemming van het industriële erfgoed in deze lijn.

De komende maanden benutten wij graag om, in nader overleg met partijen uit het gebied, de potentie van en het draagvlak voor bovengenoemde potentiële erfgoedlijn te onderzoeken. Op basis van de uitkomsten kan worden bepaald of deze erfgoedlijn voldoende potentie heeft voor verdere ontwikkeling. Wij informeren u graag begin 2019 over de uitkomsten van dit onderzoek.

Wij hopen uw motie 814 over de doorontwikkeling van erfgoedlijnen hiermee voldoende te hebben beantwoord en geven u in overweging om hiermee de motie als afgedaan te beschouwen.

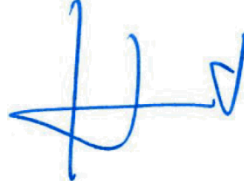
Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

drs. H.M.M. Koek

voorzitter,

drs. J. Smit

Bijlage:
Motie 814 Doorontwikkeling erfgoedlijnen